

Laanefonden, saa længe vi ikke have vedtaget en Lov om en Stats-Laanefond, og ikke vide, om en saadan Lov overhovedet vil blive vedtagen af Rigsdagen.

Under Behandlingen i det andet Ting have forskellige Spørgsmaal været under Forhandling. Om et af disse Spørgsmaal skal jeg sige nogle Ord, fordi det har en vis Interesse, nemlig de Ønsker, der have været oppe om, at man skulde gaa over fra Selveje til Fæste. Det er ikke sagt, om det skulde være Statsfæste eller Kommunefæste, men jeg antager, at man vilde kunde bruge begge Dele, naar man overhovedet gik til Fæste. Jeg forstaaer nu meget vel, at en slig Tanke finder varm Tilslutning fra socialdemokratisk Side, idet det jo er givet, at det er Vand paa Socialdemokraternes Mølle at faa Statsfæste eller Kommunefæste indført paa dette Omraade. Mindre forstaaelig har det været mig, at man ogsaa fra en enkelt konservativ Side har sluttet sig til denne Tanke, og endogsaa med Styrke har fremhævet, at man var vis paa, den vilde slaa igennem. Jeg haaber at denne Tanke ikke vil slaa igennem. Jeg betragter Fæste som en forældet Form, som man ikke skal vende tilbage til. Det var i gamle Dage et Kompromis, man kom ind paa. Vedkommende Gaardbruger havde en moralsk Ret til at blive ved sin Gaard, medens Godsejeren havde en juridisk Ejendomsret. Man mente derfor at støtte Gaardbrugerens ved at give ham Livsfæste, medens man ikke derfor underkendte Godsejerens Ejendomsret over Gaarden. Resultatet er efter min Erfaring blevet, at ingen af Parterne har været tilfreds med denne Form. Man har jo ogsaa set, at Bevægelsen i Aarrækker netop er gaaet bort fra Fæste. Man har holdt Jubilæer paa de Dage, hvor der var gaaet 100 eller 150 Aar, siden Fæste paa Domænerne er gaaet over til Selveje, man har oprejst Støtter og Statuer, for alle dem, som have foranlediget, at Fæstet gik over til Selveje. Det vilde derfor, forekommer det mig, være besynderligt, om man nu skulde vende tilbage til denne noget gammeldags Form, Fæste, som det f. Eks. aldrig har været mig muligt at forklare Udlændinge, hvad var, lige saa lidt som jeg har kunnet gøre dem begribeligt, hvad der nødvendig-gjorde en saadan Form for Overdragelse af en Ejendom. Nu er Fæste efterhaanden svundet ind til et saadant Minimum, omtrent 5 pCt. af Landets Hartkorn, at det ikke spiller nogen social-økonomisk Rolle, og jeg vil haabe, at man ikke nu

vender tilbage til denne Form, som paa ingen Maade har min Sympati, idet jeg netop mener, at vedkommende Jordarbejder selv har ganske anderledes Glæde deraf og føler ganske anderledes fast Grund under Fødderne, hvis han, naar han ellers ikke lider under økonomiske Sorger og Bekymringer, sidder som Ejer af sit Hus, end hvis han sidder som Fæster. Og jeg vil være saa meget mere betænkelig ved netop i denne Tid at gaa med til sligt, idet en Omordning af de kommunale Raad jo ligger i Luften, og at gøre de kommunale Raad, der i Forvejen have overordentlig meget at bestille, ogsaa til Godsejere, der skulle have at sørge for Husmandsfæster, vilde jeg anse for meget betænkeligt og meget forkasteligt.

Der er et andet Spørgsmaal, som stadig dukker op, nemlig det, om det er Lovens Hensigt at skaffe selvstændige Hjem, eller om det er Lovens Hensigt at skaffe Arbejdskraft til Landbruget. Det er blevet udtalt fra Ministerbænken, at Tanken i det mindste delvis var at skaffe Arbejdskraft til Landbruget. Jeg tror, at begge Dele til en vis Grad kunne forenes. Jeg skal erkende, at jeg ser som Maalet at danne selvstændige Hjem. Skal denne Lov bringe virkelig Velsignelse rundt omkring, skulle vedkommende føle sig selvstændige, og jeg nærer ingen Tvivl om, at man ved en intensiv Dyrkning af ca. 8 Tdr. Land og særlig ved en delvis havemæssig Dyrkning deraf vil kunne leve selvstændigt af denne Lod og vil kunne ernære en Familie paa den. Det ser man i andre Lande, f. Eks. i Belgien, hvor en Lod paa 8 Tdr. Land fuldstændig er i Stand til at ernære en Familie. Et andet er, at Loven under sin Udvikling og netop, fordi den giver Rum baade for nogle større og for nogle mindre Lodder, ganske sikkert vil komme en Del Landarbejdere til gode, som delvis ville søge Arbejde hos andre Landbrugere. Heri ser jeg ingen Ulykke, tværtimod, jeg hilser det med Glæde, men for mig staaer det som Hovedmaalet at skaffe selvstændige Hjem.

Det er naturligt og rimeligt, at der over for en Lov som denne, hvor man har betraadt ny og ganske ukendte Baner, har rejst sig en Del Modstand, og at der er fremkommet forskellige Anker mod Loven. Blandt de Anker, som rettes mod Loven, skal jeg nævne, at man er imod, at Loven begunstiger en enkelt Klasse, og at man mener, at Jorden vil blive for dyr for Husmændene. Desuden mener man, at Statens Risiko i det lange Løb skal blive